

Kriminologiska institutionen

“Dråpdömd bytte kön - nu får hon byta anstalt”

En tematisk analys om hur media skildrar trans*personer
i fängelse

Examensarbete för kandidatexamen i kriminologi, 15 hp

Kriminologi

Grundnivå

Vårterminen 2021

Jessica Annerstedt & Sofia Ardelius

Populärvetenskaplig sammanfattning

2018 blev det känt för allmänheten att en frihetsberövad person skulle påbörja en transition, det vill säga en könsbekräftande process. Hon blev dömd för styckdråp på en annan kvinna och placerades på ett mansfängelse med säkerhetsklass 1. I samband med hennes transition blev hon förflyttad till ett kvinnofängelse med säkerhetsklass 2, vilket kom att bli omskrivet i media. Trans*personer¹ i svenska anstalter är ett relativt outforskat fält och studien syftar således att belysa hur de skildras i media. Frågeställningen som studien ämnade besvara var följande; *Hur skildras intagna trans*personer i svensk media?*

Det är en kvalitativ studie med en induktiv socialkonstruktivistisk vetenskapsteoretisk ansats. Huvudsakligen vilar analysen på Butlers queerteori, med inslag av Sieblers trans*teori, och Durkheims teori om straffets funktion, samt Cohens begrepp "moralpanik". Materialet består av 23 artiklar från diverse mediekällor publicerade mellan 2018 och 2021. Studien genomfördes med en tematisk analys, vilket genererade tre huvudteman; "*riktiga kvinnor*", *säkerhet* och *moralpanik*. Studiens resultat visar på att trans*personer i fängelse skildras enligt vissa mönster, genom vilka de framställs ha obegripliga genus, samt vara farliga och smittsamma. Ett tidigt resultat var att det endast gick att finna artiklar gällande Kim Marie Johansson. I analysen åskådliggörs det att främst ciskvinnorna premierades i säkerhetsdebatten, medan trans*personer framställdes som farliga folkdjävular. Transitionerna skildrades som alibin för att avtjäna lindrigare straff och ta sig in i slutna sällskap för (cis)kvinnor. De slutsatser som finnes i slutdiskussionen är att media blir ett verktyg som skribenter kan använda sig av för att alienera trans*personer och framställa dem som folkdjävular, vilket går i linje med skildringarna av trans*kvinnan som farlig, smittsam och obegriplig.

Vi vill informera läsaren om att vi kommer återge ord och begrepp från artiklarna utan att censurera dem för att kunna göra analytiska poänger, trots att dessa ord kan upplevas stötande.

Nyckelord: trans*personer, genus, fängelse, media, moralpanik

¹ För djupare genomgång av begreppet, se avsnitt 2.1. *Trans*person*

Förord

Vi vill först och främst rikta ett stort tack till vår handledare Lena Roxell som bidragit med ovärderliga råd, stöd och vägledning under processens gång. Dina kloka ord och genuina engagemang har underlättat skrivandet väldigt mycket. Våra nära och kära förtjänar också ett stort tack för deras oändliga kärlek och stöd. Till sist vill vi tacka varandra för ett gott samarbete som inte bara resulterade i en uppsats utan också i en fin vänskap.

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1. PROBLEMFÖRMULERING	2
1.2. SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	2
2. BEGREPP	2
2.1. TRANS*PERSON	3
2.2. CISPERSOEN	3
2.3. TRANSITION	3
3. TIDIGARE FORSKNING	4
3.1. SVENSK KONTEXT	4
3.1.1. Studier om media och brott.....	5
3.2. INTERNATIONELL KONTEXT	6
4. TEORI	6
4.1. GENUSVETENSKAPLIGT PERSPEKTIV	7
4.2. STRAFFETS FUNKTION	7
4.2.1. Moralpanik.....	8
5. METOD	9
5.1. VETENSKAPSTEORETISK UTGÅNGSPUNKT	9
5.2. MATERIAL OCH URVAL	10
5.3. TEMATISK ANALYS OCH METODOLOGISKA ÖVERVÄGANDEN	12
5.4. TILLVÄGAGÅNGSSÄTT	13
5.5. TILLFÖRLITLIGHET OCH FÖRFÖRSTÅELSE	15
5.6. ETISKA ASPEKTER	16
6. RESULTAT OCH ANALYS	17
6.1. "RIKTIGA KVINNOR"	17
6.2. SÄKERHET	20
6.3. MORALPANIK.....	23

7. DISKUSSION OCH SLUTSATSER	25
7.1. VIDARE FORSKNING	28
8. REFERENSLITTERATUR	30
8.1. WEBBSIDOR	32
8.2. EMPIRISKT MATERIAL	33

1. Inledning

Fängelset som institution har funnits i de västerländska samhällena sen decennier tillbaka. I Sverige ansvarar den statliga myndigheten Kriminalvården för fängelser, frivård och häkten. Straffsystemet är inte uteslutande ett rationellt system, det bygger inte bara på vad lagen säger är fel utan även vad medborgarna anser är omoraliskt (Sarnecki 2015: 16). Fängelsestraffet ämnar fylla flera olika funktioner; prevention, rehabilitering och vedergällning, samt är ett uttryck för den allmänna rättskänslan, något den franska sociologen Émile Durkheim kallade för det kollektiva samvetet (ibid.: 17). Majoriteten av alla samhällsmedborgare har under sina liv varit i minimal kontakt med rättsväsendet, och bildar istället sina uppfattningar om den allmänna rättskänslan utifrån bland annat nyhetsinslag, tidningsartiklar och true crime-dokumentärer (Tham 2018: 151).

I Sverige placeras intagna på olika anstalter både beroende på vilket juridiskt kön de har och utifrån utvärderingar av deras psykiska tillstånd vid gärningen (Kriminalvården u.å; SFS 2010:610, kap 2). Vilken säkerhetsklass de ska sitta på bestäms därefter utifrån aspekter såsom säkerhetsrisk och rymningsbenägenhet (ibid.). Eftersom intagna placeras enligt en binär könsuppdelning utifrån juridisk kön kan det finnas personer som faller mellan stolarna - såsom trans*personer vars juridiska kön inte stämmer överens med deras levda kön. Samtidigt finns det inga register för hur många trans*personer som sitter i fängelset eftersom intagna endast kan bokföras enligt juridiskt kön som *kvinna* eller *man*, och det kan därför antas finnas ett mörkertal (Högström 2017). Vårt intresse för just den mediala debatten kring trans*personer i fängelse väcktes för flera år sedan, när fallet med Kim Marie Johansson uppdagades ånyo. Hon var placerad på Norrtäljeanstalten, ett fängelse för män med högsta säkerhetsklass, när det blev allmänt känt att hon hade påbörjat en transition och begärt förflyttning till en kvinnoanstalt. När Kim Maries fall återigen uppmärksammades var debattörerna av skilda åsikter, där både hennes trans*identitet och det straff hon avtjänade blev till fokus för diskussionerna. Samtidigt råder det en kunskapslucka kring trans*personer i fängelse vilket motiverar ämnesvalet ytterligare.

1.1. Problemformulering

Media används ofta för att bilda opinion i kriminalpolitiska frågor, där varje person lätt kan bli sin egen kriminalpolitiska expert. Vad rör trans*personer i svenska fängelser finns det ett trettiotal olika debatt- och ledarartiklar publicerade, medan det akademiska fältet är begränsat. Därför anser vi att det finns en god anledning att utforska hur svensk media framställer trans*personer i fängelse. Vi utför en tematisk analys på 23 artiklar för att identifiera mönster och teman i skildringarna av trans*personer. Tanken med studien är inte att kritisera fängelset som institution eller att ifrågasätta de brott som begåtts, utan snarare att belysa de mönster som återfinns i det empiriska materialet kring hur medier skildrar trans*personer.

1.2. Syfte och frågeställning

Studien syftar att belysa hur intagna trans*personer skildras i svensk media utifrån Butlers genusteori, Durkheims teori om straffets funktion samt Cohens begrepp "moralpanik".

Frågeställningen som studien ämnar besvara är: *Hur skildras frihetsberövade trans*personer i svensk media?*

2. Begrepp

Redan i studiens titel använder vi oss av begreppet trans*person, vilket Engdahl (2010: 12) beskriver som en enkel och inkluderande term som omfattar alla former av könsvariationer, där stjärnan (*) är en markering för denna öppna förståelse av begreppet. Vi är medvetna om att detta kan göra läsningen stakig men vi anser att det är viktigt att använda terminologi som är inkluderande för alla variationer av könsidentiteter och könsuttryck.

Nedan redogör vi för relevanta begrepp för studien. Vi utgår från RFSLs (2021) och Transformerings (2020) ordlistor eftersom det är två av de ledande organisationerna som arbetar för HBTQIA+personers mänskliga rättigheter. En viktig poäng ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv är att begrepp är föränderliga och skiftar beroende på historisk kontext (Thurén 2019: 28). Våra intentioner är att ha en terminologi som är inkluderande men samtidigt enkel och pragmatisk. Vi tar avstånd från begreppet "transsexualism", vilket är benämningen på den medicinska diagnos som är vanligast förekommande i vetenskapliga och akademiska texter. Det är en föråldrad term som håller på att bytas ut och en bör därför vara försiktig i användandet av den

(RFSL 2021; Transformerings 2020). Inte desto mindre finns det fortfarande personer som identifierar sig med begreppet transsexuell, men vår tanke är att begreppet trans*person även inkluderar dem. Vi använder även “könsbekräftande behandling” som samlingsbegrepp för alla typer av ändringar som gör att kroppen stämmer mer överens med könsidentiteten istället för att använda de äldre begreppen “könsbyte” eller “könskorrigering”, vilka antyder att det finns något att “rätta till” eller “byta” (Transformerings 2020).

2.1. Trans*person

Trans*person är en person vars könsidentitet och könsuttryck inte stämmer överens med det juridiska kön som hen blev tilldelad vid födseln (Transformerings 2020). Det används som ett paraplybegrepp för variationer av könsidentiteter och inkluderar både binära och ickebinära könsidentiteter; exempelvis de som är binära transpersoner, de som är både kvinna och man, de som befinner sig mittemellan eller de som inte är något kön (ibid.). Prefixet trans- betyder “gå över/överskrida” på latin och har ingenting med sexualitet att göra (ibid.). Vi använder även variationer av begreppet trans*, såsom “trans*identitet”.

2.2. Cisperson

Prefixet cis- betyder “på samma sida” och används på personer vars könsidentitet och könsuttryck stämmer överens med det juridiska kön som de blev tilldelade vid födseln (RFSL 2021). Även andra variationer av cis- kommer att förekomma i studien, såsom begreppen “ciskvinna” och “cisman”. Begreppet “cisnormativitet” innebär att samhället utgår ifrån att alla är cispersoner, normen ger cispersoner fördelar eller privilegier som trans*personer kan sakna (Transformerings 2020). Cisnormen innebär bland annat den förväntan som finns på att kvinnor ska ha ett visst könsuttryck och män ett annat, men även föreställningen att det bara finns två kön (RFSL 2021).

2.3. Transition

Transition avser den period då en trans*person exempelvis genomgår könsbekräftande behandling, ändrar namn, ändrar pronomen eller ändrar juridiskt kön (RFSL 2021). Det innebär inte nödvändigtvis att personen börjar genomgå hormonbehandling eller genomför underlivskirurgi, utan det kan även handla om en social transition där personer börjar leva i enlighet med sin könsidentitet (Transformerings 2020).

3. Tidigare forskning

Detta avsnitt inleds med en genomgång av svensk forskning och studier om trans* för att sedan beskriva studier om media och brott. Det kriminologiska fältet kring medierapportering och brott är väldigt brett, och därför har vi valt att rikta in oss på hur moralpanik och kollektivt samvete bildas genom medias representationer. Därefter kommer en genomgång av internationell kontext som berör trans*personers situation i fängelser, vilket vi gör just för att det svenska forskningsfältet är bristfälligt.

3.1. Svensk kontext

I Sverige är kunskapsluckan kring trans*personer i fängelse stor, det har i stort sett inte bedrivits någon forskning alls som berör det utöver ett fåtal kandidatuppsatser som har genomfört intervjustudier med kriminalvårdare. Eftersom de utgår ifrån intervjuer med kriminalvårdare medan vi genomför en analys av medias skildringar är dess relevans inte särskilt stor för vår studie, mer än att de också handlar om trans*personer. Kandidatuppsatserna konstaterar att det finns bristande kunskap gällande trans*personer i fängelse även inom Kriminalvården och dess anställda (se Thosteman & Johnsson 2019; Nilsson 2019; Brunzell 2016; Bäcklin 2010). Trans*personer hamnar ofta i en låg hierarkisk position i anstalter för män och får därför utstå våld och trakasserier från andra intagna (Nilsson 2019: 35). I flertalet internationella studier påvisas att trans*personer ofta utstår hot, våld och trakasserier i fängelser, samt att trans*personerna redan i första kontakten med kriminalvården blir fråntagna flera av sina rättigheter (se 3.2. *Internationellt kontext*).

För en djupare förståelse av trans*personers rättigheter i fängelse tillämpar vi en rapport från Statens offentliga utredningar som handlar om förslag till förbättringar av trans*personers levnadsvillkor (SOU 2012:92). I Princip 9 står följande om frihetsberövade trans*personer:

Princip 9: Rätten till human behandling under frihetsberövande, betonar att alla som är frihetsberövade ska behandlas med respekt. Staterna ska säkerställa att frihetsberövade personer inte utsätts för våld, fysiska, mentala eller sexuella övergrepp och att alla frihetsberövade personer har tillgång till medicinsk vård och rådgivning, inklusive könsbekräftande behandlingar; i möjligaste mån garantera att alla frihetsberövade är delaktiga i beslut som rör vilken anstalt som är lämplig med hänsyn till könsidentitet; införa skyddsåtgärder för frihetsberövade personer, som är särskilt utsatta på grund av könsidentitet eller sexuell läggning; säkerställa att personalen utbildas. (SOU 2017:92: 93)

I princip 9 som presenteras ovan kan en utläsa att trans*personer är *berättigade* samma mänskliga rättigheter som cispersoner, både i och utanför fängelset. Kriminalvården är bland annat skyldiga att tillhandahålla könsbekräftande behandlingar, att garantera frihetsberövade trans*personens säkerhet samt att låta dem vara delaktiga i beslutet om placering. Vi är således intresserade av att se hur skribenterna förhåller sig till dessa aspekter.

3.1.1. Studier om media och brott

I en tid där straffet inte längre sker i form av publika avrättningar har vi valt att se media som denna mellanhand i återskapandet av straffets skådespel. Media blir en arena där samhällets kollektiva föreställningar, värderingar, känslor och moral kommer till uttryck och som individer sedan får ta del av (Garland 1991: 33). Kriminalpolitiska frågor har ett stort nyhetsvärde och väcker många tankar, känslor och åsikter hos läsaren (Pollack 2001: 79). Medierna kan forma vad som anses vara normalt eller avvikande beteende, där journalister blir till centrala aktörer i skapandet av mening och moral (ibid.: 78). Enligt Pollack (2001) är det även skillnad på självaste händelsen och hur det rapporteras om den, där kriminaljournalistiken (framförallt ledarkolumner och debattartiklar) kan bli ett utlopp för skribenternas egna tolkningar av händelser (ibid.: 60). Därför blir det av intresse att undersöka huruvida detta kan kopplas till vår studie och till rapporteringarna om Kim Marie.

Medierna har en betydande roll i många av samhällets konflikter, då de lätt kan favorisera ena sidan av en konflikt för att främja sitt egna perspektiv (ibid.: 55). I frågan om trans*personer i fängelser blir media till ett verktyg eller ett instrument som opinionsbildare kan använda sig av för att nå ut till allmänheten. Pollack beskriver att skribenter ofta utger sig för att avspegla allmänhetens värderingar när det snarare handlar om den enskilda skribentens värderingar (ibid.: 79). I ett samhälle där nyheter blir till handelsvaror som ska gynna tidningarnas egenintressen får det med högst nyhetsvärde mest plats i medierna. En konsekvens av överrepresentationen och den selektiva rapporteringen av brott i media är att samhällets medborgare tenderar att tro att kriminalitet är ett mer omfattande problem än vad det faktiskt är (ibid.: 81). Ofta skrivs det i media om hur allmänheten inte upplever att straffen är proportionerliga brottet, men i en studie från Stockholms Universitets kriminologiska institution är det påvisat att allmänheten tenderar att tro att domstolarna dömer mycket mildare än vad de faktiskt gör (Tham & Jerre 2010: 2). Tham skriver att denna inställning till straffets grad i stor del beror på opinionsbildare, eftersom det är relativt få

som har riktiga erfarenheter av rättsväsendet och därför blir tvungna att bilda uppfattningar någon annanstans ifrån (Tham 2018: 150).

3.2. Internationell kontext

Kanadensiska studier visar att trans*personer i fängelset utsätts i högre grad för våld och sexuella övergrepp än cispersoner gör (se Boyer et al. 2019; Hébert 2020; Szuminski 2020; Sumner & Sexton 2015). Enligt studierna beror denna ökade risk för brottsutsatthet på att frihetsberövade personer placeras enligt juridiskt kön, vilket leder till att trans*personer i stor utsträckning placeras med personer av det motsatta könet (trans*kvinna placeras bland cismän och vice versa). Trots att trans*personerna i större utsträckning blir utsatta för våld, hot och trakasserier i fängelset än cispersonernas, används de sistnämndas säkerhet som ett argument för att inte placera trans*personer på "rätt avdelning", menar Hébert (Hébert 2020: 231). Detta paradoxala argument dementerar Hébert, genom att förklara att praxis är att exempelvis cismän som mördat män placeras tillsammans med män och vice versa (ibid: 231). Utifrån detta argument borde en därför kunna förhålla sig till en trans*kvinnas placering på liknande vis, trots att hon har mördat en kvinna. Vidare visar de kanadensiska studierna på att många trans*personer även vittnar om att de avstår från att uttrycka sin könsidentitet på grund av rädslan för att bli brottsutsatta av kriminalvårdare och av andra frihetsberövade i fängelset (Boyer et al 2019: 390). Samtidigt vittnar andra om att de tvingas in i könsroller som inte är deras (ibid.). När trans*personerna utsätts för exempelvis våld, hot och sexuella trakasserier placeras de, i brist brist på andra alternativ, i isolering (Hébert 2020: 238; Boyer et al. 2019: 389). Kunskapen om trans*personernas utsatthet i fängelset tar vi med oss in i läsningen av empirin.

4. Teori

I följande avsnitt redogör vi för de teoretiska perspektiven som studien grundar sig i. Vi tillämpar två olika inriktningar; ett genusvetenskapligt perspektiv samt Durkheims teori om straffets funktion. Studien är induktiv (se *5.1. vetenskapsteoretisk utgångspunkt*), och teorierna har tillkommit successivt under analysprocessens gång och applicerats utifrån teman vi funnit i materialet.

4.1. Genusvetenskapligt perspektiv

Likt Butlers queerteori utgår vår studie från att genus är performativt och uppstår genom imitationer av tänkta ideal av manlighet och kvinnlighet. Performativitet bygger på en föreställning om språket som en handlingsmöjlighet. Inom queerteorin handlar det om att genus *skapas* eller *görs* genom aktiva och ständigt föränderliga sociala processer (Butler 2007: 67). Vad som anses vara kvinnligt eller manligt varierar beroende på sammanhang, eftersom alla kulturer och kontext har olika uppfattningar om vad som anses vara "begripliga genus" (Ambjörnsson 2016: 51). Generellt inom västerländsk kultur gäller för begripligheten att en man har en manligt kodad kropp, ett manligt könsuttryck och endast uttrycker begär mot en begriplig kvinna. Butler skriver att det även krävs en distinkt skillnad mellan könen för att de ska vara begripliga, vilket leder till att genusidentiteter som inte följer dominerande normerna för kulturell begriplighet framstår som omöjliga och kan därför inte "finnas" (ibid.: 69). Vi ser att identiteter är subversiva, flytande och instabila snarare än fasta med en begränsad variation kön och genus (ibid.: 119).

Vi tillämpar Butlers queerteori till studien för att se hur skribenter skildrar genus, könsidentitet och könsuttryck. Fokuset lägger vi på begriplighet, för att se hur trans*personernas könsidentiteter blir skildrade och huruvida de blir betrodda. Det finns en bild av att trans*personer endast iscensätter ett könsuttryck för att *passera för något de inte är* (Siebler 2010: 338). Uppfattningen bygger på de representationer vi ständigt blir matade med i medier gällande vad det är att *vara trans**, där processer såsom bröstbindning, klädval och val av toalett eller omklädningsrum blir till centrala symboler för trans*identiteten (ibid.: 340). Dessa föreställningar och representationer förminskar individerna bakom könsuttrycken och målar upp trans*personer som ett hot mot de patriarkala strukturerna (ibid.: 342).

4.2. Straffets funktion

För att belysa hur trans*personer skildras i media utgår vi från Durkheims (1997) teori om straffets funktion. Teorin bygger på att handlingar inte är kriminella till sin natur, utan anses vara det för att de väcker starka känslor hos åskådarna i och med att de bryter mot normerna och därigenom vanhedrar den moraliska ordningen (Durkheim 1997: 33; Garland 1991: 30). Eftersom samhällsmedborgarna gemensamt värnar om solidaritet och konformitet binder deras värderingar dem samman via den moraliska väven. Det bidrar till att skapa en allmän rättskänsla, som

Durkheim kallar för det kollektiva samvetet (Garland 1991: 29; Sarnecki 2015: 17). Straffet blir då till en form av kommunikation - ett explicit uttryck för den moraliska väven - från staten och lagen till samhällsmedborgarna (Garland 1991: 28).

I samband med att åskådarna, de konforma medborgarna, får betrakta straffets skådespel blir de inskolade i samhällets moraliska regler (ibid.: 45). Det innebär att straff och straffandet inte nödvändigtvis är rationellt i förhållande till handlingen, utan att det anspelar på de emotioner hos åskådarna som brottet har åsamkat och syftar till att tillfredsställa dessa emotioner (Durkheim 1997: 40). Enligt en Durkheimsk ansats anses fängelsestraffet inte vara en särskilt effektiv metod för att stärka det kollektiva samvetet, eftersom det inte är direkt synligt för åskådarna (Garland 1991: 46). Det gör att medias rapportering bli av stor vikt, då de blir en kanal genom vilken samhällsmedborgarna kan ta del av straffen (Pollack 2001: 59f). Straffets primära funktion är därmed inte att kontrollera enskilda individer, utan ämnar framförallt att reglera samhället och dess (laglydiga) medborgare. Den kritik som har riktats mot Durkheims teori gäller framförallt dess horisontella förhållningssätt som antar att alla samhällsmedborgare, oavsett exempelvis klass eller genus, upplever samma moral och skyldigheter gentemot sitt samhälle (Garland 1991: 117). I vår studie tillämpar vi Durkheims teori om straffets funktion genom att analysera skribenternas användande av värdeladdade och moraliserande ord när de skildrar trans*personer i fängelse.

4.2.1. Moralpanik

Moralpanik bygger på relationerna mellan media och brott, och samhällets reaktioner därpå. Begreppet myntades av Cohen som 1972 presenterade sin studie om medias representationer av och samhällets reaktioner på två olika ungdomsgrupper (Cohen 2002). Studien handlar framförallt om massmediernas roll i skapandet av oro, rädsla, missnöje och paranoia (det han kallar för moralpanik) och hur det leder till en polarisering mellan olika samhällsgrupper (ibid.: 188). Vidare skriver Cohen om hur medierna lätt triggat igång moralpaniken genom att hela tiden höja ribban för vad som anses normalt och därmed även öka klyftorna mellan grupperna (ibid.: 49). Likt ryktesspridning sporrar all medierapportering ytterligare medierapportering och målar således upp fenomen större än vad de är. För att föra dessa argument bildas ofta en folkdjävul (syndabock) som blir representant för avvikande, normbrytande och omoraliskt beteende. På så sätt kan de

segregeras från de resterande, konforma samhällsmedborgarna och bli föremål för debatter (ibid.: 74).

Begreppet “moralpanik” har bland annat kritiserats för att vara värdeladdat och missvisande. Orden “moral” och “panik” har negativa konnotationer och sammansättningen av dem antyder att det inte finns ett problem från första början, utan att det snarare är en produkt av fantasin. Cohen (ibid.: vii) bemöter kritiken genom att säga att moralpaniken handlar om den extensiva och repetitiva rapporteringen som kontextualiserar och konkretiserar problemen. Därmed bildas uppfattningar om vad som är verkligt, snarare än att det skulle finnas en objektiv verklighet. Eftersom vår studie ämnar belysa hur trans*personer skildras i media blir det intressant att se huruvida skribenterna konstruerar Kim Marie som en folkdjävul.

5. Metod

I följande kapitel kommer vi att redogöra för studiens metod och material. I kapitlet redogörs vetenskapsteoretisk utgångspunkt, analysmetod, material och urval. Vi redogör därefter för etik, förförståelse och begrepp såsom tillförlitlighet, transparens och reflexivitet för att tydliggöra vår position som forskare och för att säkerställa hög kvalitet.

5.1. Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

Studien utgår ifrån ett socialkonstruktivistiskt vetenskapsperspektiv som bygger på att vi med hjälp av språk skapar verkligheten. Principen är att hur vi talar påverkar våra föreställningar, där skapandet av verkligheten blir en aktiv och ständigt föränderlig process (Boréus 2015: 177). Förhållningssättet motsätter sig idén om att begrepp och kategorier skulle vara givna och utgår istället från att alla sociala fenomen är konstruerade och föränderliga. Hur vi tänker och talar påverkas av tid och plats (Thurén 2019: 28), och texter är med och formar människors värderingar av och föreställningar om hur samhällen är och borde vara. Texter påverkar också betydelse för hur grupper uppfattas och kan förstås. Genom att studera texter kan vi analysera vilka föreställningar som aktualiseras och allmänna uttryck som förekommer, samt få förståelse för hur texter bidrar till att upprätthålla vissa identiteter (Boréus 2015: 158). Inom konstruktivismen finns det flera olika skolor, där Pollack förklarar att en strikt konstruktivistisk ansats utesluter att det finns en verklighet utanför medierna och det socialt konstruerade (Pollack 2001: 66). Vi utgår

således inte från en strikt konstruktivistisk ansats, utan snarare från en kontextuell sådan. Det innebär att vi förhåller oss till att de konstruerade samhällsproblemen har verkliga konsekvenser för verkliga människor (ibid.: 67).

Vi ser även hur konnotation spelar roll för språklig förståelse, där bibetydelsen av ord och fraser kan göra att vi läser in mycket mer i dem än vad som faktiskt står (Thurén 2019: 24). Dessa konnotationer är både kontext- och personberoende, där vissa ord för en person kan ha positiva värdeladdningar medan de för andra har negativa sådana (ibid.: 24). Det är ytterligare ett exempel till varför det är viktigt att ha i beaktning att vi alla tolkar utifrån våra egna perspektiv, kontexter och förförståelser.

5.2. Material och urval

Materialet består av 23 nyhetsartiklar² och ledare (samt en debattartikel och ett blogginlägg) som rör trans*personer i fängelset och inhämtades successivt under processens gång. Vi inledde med ett målinriktat urval, i och med att vi hade ett klart och avgränsat syfte med sökandet (Bryman 2011: 392). Sökningen började i mediearkivet Retriever, vilket inte genererade tillräckligt många relevanta sökträffar för studiens syfte. Istället inhämtades artiklar via Google och Kungliga bibliotekets webbarkiv. Vidare skedde insamlingen med ett snöbollsurval då en del artiklar länkade vidare till andra artiklar (ibid.: 196), exempelvis hänvisade Expressens artiklar till andra artiklar om samma ämne. Vi använde oss av vissa kombinationer av sökord (såsom “trans”, “transperson”, ”transgender”, “könskorrigering”, “anstalt”, “fängelse”, “kriminalvård” “Kim Marie”), för att finna relevanta artiklar. Vi önskar få en så bred inblick som möjligt i medias skildringar av trans*personer i fängelse, vilket vi gör genom att inkludera artiklar från tidningar och nyhetstjänster med olika ideologiska värdegrunder. Vissa av artiklarna saknar skribent, och då hänvisar vi istället till den tidning eller hemsida artikeln är publicerad på.

I Sverige finns det inte särskilt många kända fall av trans*personer i fängelset, det är i stort sett bara Kim Marie som nått offentligheten. Därför är tiden för publicering en naturlig avgränsning, då hennes transition inte blev offentligt känd förrän 2018. Vi har valt att inte ta med artiklar rörande fallet om Kim Marie Johansson innan det blev för offentligheten kännbart om hennes transition.

² Artiklarna finns i 8.2. *Empiriskt material*

Därmed utgår vi ifrån material publicerat 2018 och senare. Många av artiklarna i empirin citerar även en och samma intervju med Kim Marie från TV3s dokumentärserie *I huvudet på en mördare* som sändes i oktober 2018. I analysen förekommer citat där skribenterna kallar Kim Marie för “Kristoffer”, vilket var det namn hon blev given vid födseln. Hon heter (enligt vår kännedom) sedan 2018 Kim Marie Johansson och det är det namnet vi kommer att använda oss av.

Många av artiklarna som empirin består av är publicerade i två av de största tidningarna inom svensk dags- och kvällspress; Expressen och Aftonbladet. Expressen utger sig för att vara en liberal kvälls- och nättidning knuten till Bonnierkoncernen (Expressen 2017). De har både nyhetsartiklar, debattartiklar, krönikor och ledare samt ett stort antal journalister, både frilansande och fast anställda, som skriver för dem. Aftonbladet utger sig för att vara en oberoende socialdemokratisk kvälls- och nättidning som ägs av den norska mediekoncernen Schibsted Media Group (Aftonbladet 2020). Även Aftonbladet har både nyhetsartiklar, debattartiklar, krönikor och ledare, och ett stort utbud av både frilansande och fast anställda journalister som skriver för dem. I materialet finns även en debattartikel från Svenska Dagbladet (SvD), vilka utger sig för att vara en obunden moderat/ konservativ morgontidning som utges i Stockholm och ägs av den norska mediekoncernen Schibsted Media Group (Svenska Dagbladet u.å.). På SvD återfinns en blandning av nyhetsartiklar, debattartiklar och ledare, och både frilansande och fast anställda journalister som skriver för dem.

Andra artiklar är hämtade från nyhetstjänsterna Sveriges Television (SVT), Nyheter24 och Omni, vilka alla utger sig för att vara ideologiskt obundna. De lokaltidningar som används är Piteå-Tidningen (PT) och Västerviks-tidningen (VT). PT har en socialdemokratisk ledarsida, medan VT har en moderat ledarsida. För att vidare bredda den ideologiska grund som de artiklar vår empiri består av och visa på bredden av debatten har vi även valt att titta på tre olika informationskällor med radikala värdegrunder. Dessa tre är Världen Idag, Fria Tider och Kvinnopakten. Världen Idag är en “oberoende kristdemokratisk och evangelistisk-karismatisk värdekonservativ” dagstidning, Fria Tider är en partipolitiskt obunden nättidning som utger sig för att vara frihetligt konservativ eller paleolibertarianer. Kvinnopakten utger sig för att vara en radikalfeministisk hemsida med transkritiska tendenser.

5.3. Tematisk analys och metodologiska överväganden

Tematisk analys är en form av kvalitativ textanalys, vilket handlar om att analysera hur olika sociala fenomen framställs med texter som utgångspunkt. Andra kvalitativa analysmetoder såsom diskursanalys och kvalitativ innehållsanalys övervägdes inledningsvis men vi kom fram till att tematisk analys lämpade sig bäst för vår studie då det är en flexibel och adaptiv metod. Inom kvalitativ forskning är tematisk analys ett av det vanligast förekommande angreppssätten för att analysera data, däremot är sällan redogörelser om tillvägagångssättet tydliga (Se Bryman 2011: 528; Braun & Clarke 2006: 2). Därför gör vi en längre redogörelse för hur vi tillämpar den tematiska analysen som metod i 5.4. *tillvägagångssätt*. Analysmetoden lyfter innehållet i berättelsen, alltså vad som sägs eller beskrivs, och ämnar analysera och identifiera mönster däri (Rennstam & Wästerfors 2015: 59; Braun & Clarke 2006: 6). Vi utgår ifrån Braun och Clarkes modell i "Using thematic analysis in psychology" (2006) då vi anser att de redogör tydligt för hur en tematisk analys kan stegvis genomföras med utförliga riktlinjer, tips och råd.

Vår ambition är att komma med vad Braun och Clarke kallar "rich thematic descriptions" för att belysa dominanta och viktiga teman i texten, metoden söker förklara fenomen framförallt på ett övergripande plan och riskerar därför att gå miste om ett visst djup. Vi anser att detta ändå är ett lämpligt angreppssätt eftersom den tidigare (svenska) forskningen är begränsad och vi inte har något större material att gå i dialog med i vår analys (ibid.: 11). Detta innebär alltså att vår kodning är mer empiriskt driven än teoretiskt driven och texternas innehåll för oss vidare i analysen snarare än att försöka bekräfta eller dementera teoretiska antaganden. Vi utgår inte från ett redan existerande teoretiskt ramverk för kodning och har därför en induktiv strategi (ibid.: 12). Med det sagt vill vi påminna om att det som forskare inte går att helt frigöra sig från sin förförståelse och sitt teoretiska perspektiv och att tematiseringen därför i stor utsträckning påverkas av forskare och dess förförståelse. En viktig poäng som Braun och Clarke gör är att teman inte finns underliggande i texten, utan att det är vi som forskare som identifierar teman utifrån vår förförståelse (ibid.: 7).

En nackdel med metoden är att den baseras på subjektiva och språkliga tolkningar, och är därmed ej intersubjektivt testbar eftersom forskarens roll blir betydande för studiens resultat (Thurén 2019: 192). Intersubjektiv testbarhet är i stort sett en omöjlighet i socialkonstruktivistiska studier då de påverkas av kontext samt forskarens värderingar och förförståelse. Risken med analyser av

kriminalpolitik och media är även att en tenderar att söka efter en enskild bakomliggande orsak, skriver Garland, vilket kan leda till en reduktion av komplexa problem (Pollack 2001: 44). På grund av att vi måste avgränsa vår studie har vi varken tid eller resurser att genomföra en mer djupgående analys, vilket även går i linje med de “rich thematic descriptions” vi ämnar genomföra.

5.4. Tillvägagångssätt

I analysens första fas skedde det initiala sökandet efter meningsbärande koder och teman genom aktiva närläsningar av artiklarna. För att få en så bra grund som möjligt skriver Braun och Clarke att det är viktigt att ta sig tiden att bekanta sig med materialet och låta idéer till teman få ske fritt (Braun & Clarke 2006: 16). Vi läste artiklarna på varsitt håll och skrev ner tankar till varandra, vilka främst handlade om skribenternas uttalanden om säkerhet, implicita rädslor och diskussioner om (cis)kvinnor. När fas två av analysen inleddes skapade vi en gemensam mall i Excel där vi organiserade materialet efter färgkoder enligt våra initiala idéer till tänkbara teman, vilka var “*riktiga kvinnor*”, *säkerhet* och *icke-betrodda könsidentiteter*. Under analysens tidiga faser bör ingångspunkten i kodningen vara bred, skriver Braun och Clarke, och poängterar att en aldrig vet vad som kan komma att bli intressant senare (ibid.: 19). Därför kodade vi även in mindre teman i mallen, så kallade underteman eller subteman. Denna breda ingångspunkt var inte enbart positivt, utan medförde vissa problem i analysprocessen. Bland annat stötte vi under fas två på vad Rennstam och Wästerfors kallar för “kaosproblemet”, vilket handlar om den oreda som kan uppstå då en kodar kvalitativt material (Rennstam & Wästerfors 2015, 69). Detta mötte vi när de initiala kodningarna av artiklarna var gjorda och analysprocessens tredje fas inleddes. Där sorterade vi ytterligare och analyserade förhållandena mellan koderna, samt utökade och nyanserade de teman som vi funnit i fas två (Braun & Clarke 2006: 19).

I Braun och Clarkes fjärde fas utvärderas våra initiala teman, “*riktiga kvinnor*”, *icke betrodda könsidentiteter* och *säkerhet* och dess subteman inom varje tema. Vi granskade temana för att se huruvida de var hållbara, meningsfulla, tydliga och begripliga (ibid.: 20). Vidare skriver Braun och Clarke att en viktig del av den fjärde fasen är att återigen närläsa empirin i sin helhet, dels för att bekräfta att den tematiska mallen passar med empirin och dels för att kunna upptäcka teman som en gått miste om under processens tidigare faser (ibid.: 21). Denna återupprepade läsning var extra viktig i vår studie eftersom det empiriska materialet insamlades successivt under analysens gång.

Under denna fas stötte vi på det som Rennstam och Wästerfors kallar för representationsproblemet, vilket handlar om att en inte kan återge hela empirin i sin studie och därför måste reducera ens teman (Rennstam & Wästerfors 2015: 103). Vi insåg även här att vi fortfarande hade ett väldigt stort material med tungt genusperspektiv, och valde då att rikta fokus mer mot studiens kriminologiska perspektiv. Detta hanterades i den fjärde fasen då huvud- och subteman strukturerades om och placerades i en ny, mer specifik kodningsmall. Exempelvis tillkom det nya huvudtemat *straff*, som senare fick namnet *moralpanik*. Efter att temat moralpanik hade identifierats läste vi in oss på Stanley Cohens studie om moralpanik (2002) för att få en bättre forskningsgrund för vår analys. Kodningen och bearbetandet kan dock pågå i all evighet om en inte sätter stopp när det slutar addera nyanser till analysen (Braun & Clarke 2006: 21). Därför inledde vi fas fem när vi hade fått en tydligare bild över vår data och preciserat våra tematiska scheman.

I den femte fasen bör varje temas innebörd och relevans för studien klargöras inför redogörelse av analysen (ibid.: 22). Här ändrade vi exempelvis namnet på ett av våra subteman under säkerhet, från *riskbenägenhet* till *hotbild*, för att det skulle ha ett namn som korrelerade med de utdrag som det representerade. I slutet av den femte fasen hade vi identifierat, förfinat, förklarat och gett slutgiltiga namn till alla teman som analysen skulle komma att innehålla, vilket Braun och Clarke skriver är viktigt för att en ska kunna gå vidare till nästa analytiska steg (ibid.). Dessa namn bör vara deskriptiva, slagkraftiga och det ska vara tydligt vad temat handlar om (ibid.: 23).

I det slutgiltiga skedet av analysen, den sjätte fasen, ska varje tema presenteras på ett fullständigt sätt med utdrag från det empiriska materialet tillsammans med studiens tidigare forskning och teorier så att analysen blir begriplig (ibid.:23). Detta presenteras i kapitel 6. *Analys*. Vi landade i tre teman: huvudtemat *“riktiga kvinnor”* med subtemana *terminologi kring trans** och *könsidentitet och straff*; huvudtemat *säkerhet* med subtemana *hotbild* och *vems säkerhet?*; samt huvudtemat *moralpanik*.

Det första huvudtemat, *“Riktiga kvinnor”*, handlar om hur skribenterna definierade och pratade om “en riktig kvinna”. Vi har valt att ha temat “riktiga kvinnor” inom citationstecken för att vi anser att skribenternas skildringar exkluderar trans*kvinnor från gruppen kvinnor. De subteman som identifierades är *terminologi kring trans** och *könsidentitet och straff*. Det första subtemat *terminologi kring trans** speglar skribenternas användande av namn, kön, pronomen och “icke-

korrekta begrepp” såsom “könsbyte”, samt hur Kim Marie på olika sätt blir uppmålad som illegitim av skribenterna. Det andra subtemat, *könsidentitet och straff*, handlar framförallt om de fall där skribenterna anser att Kim Marie inte borde få placeras på ett kvinnofängelse i och med att hon är dömd för ett styckdråp på en kvinna. Det andra huvudtemat, *säkerhet*, ringar in hur trans*personer som grupp skildras som ett hot. Vi identifierade två underteman; *hotbild* och *vems säkerhet?* Subtemat *hotbild* berör de utdrag där trans*personer tillskrivs egenskaper associerade med fara och bygger på oron för ciskvinnors säkerhet vid trans*kvinnors närvaro i kvinnofängelse, medan *Vems säkerhet?* handlar om vem som anses vara skyddsvärd. Det tredje huvudtemat som vi identifierat är *moralpanik*, vilket framförallt berör hur skribenterna använde sig av vissa moraliserande begrepp och termer för att alienera trans*personer. Ytterligare innehåller temat hur skribenterna byggde upp dramaturgin i sina texter och dess implicita språkliga mönster kring rädsla.

5.5. Tillförlitlighet och förförståelse

För att skapa trovärdighet inom kvalitativ forskning är transparensen, genomskinligheten, en väsentlig byggsten. Det handlar om att forskaren ska vara tydlig med brister och svagheter med sin text för att producera en studie med hög trovärdighet och kvalitet (Ahrne & Svensson 2015: 25). En annan aspekt som är viktig för studiens kvalitet och trovärdighet är dess reflexivitet. Reflexivitet handlar om forskarens “diskursivering av sina egna upplevelser” (Skrinjar 2005: 51). Det innebär att forskaren bör positionera sig själv i kunskapsproduktionen och problematisera hur aspekter såsom förförståelse och metodval har format forskningen. Forskaren bör ha en öppen dialog om hur hen har påverkat den kunskap som producerats med de val som hen gjort i sin forskning (ibid.: 50).

Vi som skriver studien är två vita medelklass-ciskvinnor som tidigare har studerat ett år genusvetenskap och två år kriminologi på universitetet. Det innebär att vi har förförståelse i kriminologiska perspektiv och teorier, vilket har bidragit till att vi under analysprocessen kunnat tillämpa diverse teoretiska perspektiv som vi upplevt relevanta för studien. Vi har även med oss ett genusperspektiv och en viss förförståelse i ämnen som rör HBTQIA+. Den förförståelse som vi besitter är inte nödvändigtvis negativ för studien, det beror snarare på hur vi förhåller oss till den. Utan förförståelse går det inte att göra tolkningar, eftersom de grundar sig i den kulturella och sociala värld en är del av (Thurén 2019: 113-115). Vi är även medvetna om att studier om

trans*personer av cispersoner ofta möter skepticism och kritik då de kan riskera att stigmatisera och objektifiera trans*personer ytterligare (Engdahl 2010: 25). Därför är det extra viktigt att lyssna till trans*berättelser och erfarenheter, samt erkänna det cisprivilegium som vi besitter.

Inom kvalitativa studier är det svårare att tala i termer om generaliserbarhet eftersom det material och de slutsatser som dras är återspeglings av våra perspektiv och tolkningar, vilka kan generera nya infallsvinklar i läsares tolkningsprocess (Fejes & Thornberg 2015b: 272). Det innebär att liknande studier författade i en annan kontext kan få helt andra utfall, vilket återigen lyfter transparensens och reflexivitetens roller. Vi återger således en tolkning av materialet, vilket är *en* tolkning av verkligheten. Med våra tidigare kunskaper och bakgrunder blir dessa aktiva redskap i tolkningsprocessen (Fejes & Thornberg 2015a: 20). Exempelvis har vi tidigare noterat hur talet om trans*personer ofta i "traditionell media" utgår från ett biologiskt perspektiv som inte nödvändigtvis gynnar trans*personer. De teoretiska perspektiven tillämpas för att vi ska kunna distansera oss från materialet, samt betrakta och analysera det utifrån (Tivenius 2015: 22).

För att vi ska nå hög tillförlitlighet i vår studie ämnar vi vara transparenta och reflexiva i våra redogörelser. Vi underbygger våra argument genom att presentera utdrag från det empiriska materialet i 6. *Resultat och analys*, vilket även ska ge läsaren möjlighet att kritiskt granska våra slutsatser. Ytterligare ett exempel på hur vi ämnar nå hög forskningskvalitet är att vi i 5.4. *tillvägagångssätt* beskriver genomgående hur tillvägagångssättet sett ut.

5.6. Etiska aspekter

I samhällsvetenskaplig forskning är det av stor vikt att forskningen som bedrivs följer de forskningsetiska principerna. Forskning i sig är en samhällsviktig apparat som bidrar till utvecklingen och det är viktigt att forskning får och kan bedrivas. Detta kallas för forskningskravet och innebär sammanfattningsvis "att tillgängliga kunskaper utvecklas och fördjupas och metoder förbättras" (Vetenskapsrådet 2002: 5). Samtidigt finns det ett krav som säger att individer har rätt till att skyddas från obefogad insyn i sina livsförhållanden, förödmjukelse, kränkning, eller psykisk och fysisk skada (ibid.).

Eftersom det material som vår empiri består av är offentligt så handlar våra etiska överväganden framförallt om personerna i fallet med Kim Marie, såsom Kim Marie själv och hennes offer

Vatchareeya Bangsuan med anhöriga, samt de trans*personer som kan komma att bli illa berörda av språkliga utsagor som förekommer i materialet. Vi ifrågasätter inte brottet eller allvarligheten i det faktum att Vatchareeya Bangsuan bragts om livet, däremot anser vi att brottet inte borde blandas ihop med trans*personers rättigheter. Studiens syfte är inte att förminska brottet, utan att belysa de skildringar som finns i svensk media av trans*personer i fängelset.

Eftersom studien ämnar belysa hur svensk media skildrar trans*personer i fängelset kommer vi att återge skribenters citat i dess original. Dessa kan upplevas som kränkande och stötande, men vi anser att det är meningsfullt att återge dem i sin helhet för studiens syfte och trovärdighet. I analysen kommer vi att hänvisa till både skribenternas efternamn och till tidningens eller nyhetskällans namn. Detta gör vi endast för studiens tydlighet och ämnar inte kritisera någon enskild skribent även om det säkerligen kan framstå som det. Däremot är det några av artiklarna som saknar ansvarig skribent, och då anges endast den hemsida eller nyhetstjänst där den är publicerad.

6. Resultat och analys

I det här avsnittet kommer studiens empiri att analyseras och redovisas. Det är uppdelat i tre olika avsnitt utifrån de huvudteman som vi funnit vid analysen: "*riktiga kvinnor*", *säkerhet och moralpanik*. Ett av våra tidigaste fynd, som även har presenterats i metoddelen, var att vi endast fann artiklar kring trans*personer i svenska fängelser som rörde Kim Marie Johansson. Därför utgår analysen från Kim Marie. Ytterligare ett övergripande resultat för studien var att övervägande artiklar hade en kritisk inställning gällande trans*personer i fängelset, vilket vi ämnar belysa i följande analys.

6.1. "Riktiga kvinnor"

Inom subtemat *terminologin kring trans* fann vi att de olika formerna av artiklarna (nyhets-, debatt och ledare) använde pronomen på olika sätt: ledarna och debattartikeln tenderade att konsekvent använda det manliga pronomenet han, medan nyhetsartiklarna var uppdelade i två olika läger. Det ena tenderade att använda sig av han innan Kim Maries transition och hon efter, medan det andra lägret var konsekvent i användandet av det kvinnliga pronomenet hon. Endast en skribent problematiserade sitt användande av pronomen, vilket en kan läsa i följande citat:

Nyheter24 har valt att använda pronomenet han när vi skriver om Kim Marie när hon fortfarande hette Kristoffer och pronomenet hon när vi skriver om henne efter hon bytte till Kim Marie, i linje med hur TV3 väljer att göra i [I huvudet på en mördare]. (Carlsson, Nyheter24 2018, kursivering i originalet).

Däremot är det många av artiklarna (i stort sett alla) som använder sig av citat från TV3s dokumentär vilket får oss att resonera kring huruvida de andra skribenterna kan ha, okommenterat, utgått ifrån samma förhållningssätt.

I artiklarna förekom det varierande sätt att använda Kim Maries namn. Många av skribenterna skrev Kristoffer när de återgav brottet och händelser innan Kim Maries transition, men kallade henne för Kim Marie när de berättade om könsbekräftande behandlingen och tiden i anstalten. Ledarskribenterna däremot benämnde Kim Marie vid Kim, Johansson och Kristoffer. Kim och Johansson tolkar vi som försök till könsneutrala versioner av hennes fullständiga namn som skulle göra att hennes genus upplevs mer begripligt. Ett mönster vi funnit i flera av artiklarna var att skribenterna tog ställning emot att använda andra namn än Kristoffer, då de antyder att hon har förlorat rätten att vara kvinna eftersom hon har begått brott. Exempelvis skriver Ekman i sin debattartikel “Jag kommer aldrig att kalla Kristoffer Johansson för en kvinna. Jag kommer kalla honom för det han är: en förövare som har dödat och styckat en kvinna.” (Ekman, Expressen 2018). Att benämna Kim Marie med fel namn eller pronomen kan förstärka bilden av hon inte skulle vara “en riktig kvinna” och inte heller bör läsas som en.

Antagandet om att det finns “en riktig kvinna” bygger på en bio-essentialistisk syn på genus, vilken antar att det finns inneboende könsroller och korrekta sätt att göra genus på som alla med exempelvis bröst och vagina erfar på samma sätt (Ambjörnsson 2016: 117). Den bio-essentialistiska synen på genus ställer kvinnan som motsats till mannen. Vidare skriver Ambjörnsson att uppfattningen riskerar att befästa bilden av att den vita heterosexuella medelklasskvinnan, som antas dela erfarenheter med alla andra kvinnor, skulle vara den “riktiga kvinnan” (ibid.: 118). I likhet med den bio-essentialistiska synen på genus kan vi se att skribenterna framställer personer som tilldelades könet man vid födseln med stereotypa egenskaper kopplade till exempelvis aggressivitet och våldsbänägenhet (Hébert 2020: 231). Antagandet innebär även att trans*kvinnorna tillskrivs manligt kodade egenskaper och erfarenheter, och framställs som hot

gentemot ciskvinnorna. Flertalet skribenter gör exempel av detta genom att nämna Kim Maries manligt kodade intressen, bland annat för vapen och krig (se Arpi, SvD 2018; Forsberg, Aftonbladet 2018; Malmgren, Expressen 2018; Ronge, Expressen 2018; Westberg, PT 2018). Ytterligare ett exempel på hur skribenterna befäster antagandet om att Kim Marie inte vore en "riktig kvinna" är hur Fria Tider i citatet nedan förhåller sig till kön, genus och pronomen.

Styckmördaren Kristoffer Johansson, 27, byter kön i fängelset och kallar sig nu Kim Marie Johansson. Snart kan han flyttas till ett kvinnofängelse – trots att han är dömd för att ha mördat en kvinna. [...] I TV3 Dokumentär berättar den nu 27-årige styckmördaren från fängelset om sin "könskorrigering". (Fria Tider 2018)

Fria Tider använder sig även av begreppen "könsbyte" och "könskorrigering" i sin nyhetsartikel, vilket skänker ytterligare illegitimitet till trans*identiteter. Därigenom argumenterar de för att Kim Marie varken är en riktig kvinna eller bör beviljas flytt till kvinnofängelse trots könsbekräftande vård. Den här typen av resonemang gäller inte bara specifikt för Kim Marie, utan en kan se hur alla trans*identiteter (framförallt de i fängelse) förkastas. Samtliga skribenter (se exempelvis Eriksson, Expressen 2019; Gustavsson, Världen idag 2020; Nordgren, Nyheter24 2019; Ronge, Expressen 2020; Haupt & Vikström, SVT 2018) tillämpar just begreppen "könskorrigering" eller "byta kön", vilka enligt Transformering (2020) är vanligt förekommande men daterade och missvisande. Dessa kan kopplas till medicin och institutionalisering både ur ett historiskt och ett nutida kontext, och förstärker myterna om transition ytterligare (Transformering 2020).

Under subtemat *könsidentitet och straff* fann vi att en del skribenter antydde att Kim Marie "byter kön" som ett slags alibi för att få ett mildare straff. Exempelvis skriver Ivar Arpi i sin ledare att Kim Maries trans*identitet inte skulle vara mer än ett frikort ut ur isolering och att kvinnofängelset inte anses vara ett tillräckligt hårt straff för Kim Marie.

De senaste fem åren har han isolerats från omvärlden och dragit slutsatsen att han ska byta kön. Han ska nu heta Kim Marie Johansson. Äntligen ska han på så sätt bryta sin isolering. (Arpi, SvD 2018)

Synen på transitionen som ett alibi kan kopplas till Siebler, som tar upp att medier tenderar att måla upp en bild av att trans*personer endast iscensätter ett könsuttryck för att passera något de inte är

(2010: 338). På samma sätt kan vi se att Arpi även benämner Kim Maries transition som ett “hastigt påkommet könsbyte” (SvD 2018) senare i sin ledare för att signalera för läsaren att hennes könsidentitet inte är något mer än ett sätt att komma undan från mansfängelset och den höga säkerhetsklass hon befunnit sig i tidigare. Ytterligare exempel är Norlins nyhetsartikel (PT 2019) med rubriken “Dråpdömd *bytte kön* - nu får hon byta anstalt” (vår kursivering) och Forsberg (Aftonbladet 2019) som i sin nyhetsartikel skriver “Dömde Kim Johansson *vill byta kön – för att sitta på kvinnoavdelning*” (vår kursivering). Utöver att benämna Kim Marie som Kim, kan det tolkas som att läsaren ska uppfatta transidentitet som ett alibi för att placeras på en kvinnoanstalt. Säkerhet och könsidentitet kommer att vidareutvecklas i nästkommande tema 6.2 *säkerhet*.

6.2. Säkerhet

Under det första subtemat, *hotbild*, väljer vi att titta till kritiken och argumenten som är riktade mot att Kim Marie skulle beviljas flytt till kvinnofängelse. Många skribenter implicerar att tid som avtjänas i kvinnofängelse inte skulle antas vara lika hårt straff som det är att avtjäna tid i mansfängelse. Kriminalvården har avgjort att anstalter för män kräver högre säkerhetsklass än vad kvinnofängelser gör, vars högsta säkerhetsklassning är klass 2 (Kriminalvården u.å.). Kopplat till Durkheims (1997) teori om straffets funktion kan mediernas rapporteringar påverka hur åskådarna upplever straffet, exempelvis som tillräckligt och legitimt eller som otillfredsställande.

I och med könsbytet kan Kim Johansson komma att flyttas från den klass 1-anstalt där han sitter nu till en anstalt för kvinnor, skriver tidningen Expressen. [...] Skulle detta bli verklighet skulle alltså Kim Johansson flyttas till en anstalt med lägre säkerhetsklassning – och inte vara isolerad från de kvinnliga internerna. (Andersson, Världen idag 2018)

För, som citatet ovan från Anderssons (Världen idag 2018) nyhetsartikel visar på, är det två olika argument som ofta används i diskussionerna och kritiken mot Kim Maries förflyttning. Det första är att Kim Marie, en trans*kvinnor, ska placeras i ett fängelse tillsammans med andra kvinnor. Det andra argumentet är att de anser att Kriminalvården tar ett felaktigt beslut som flyttar henne från högsta säkerhetsklass för män (klass 1) till högsta säkerhetsklass för kvinnor (klass 2). I samma nyhetsartikel av Andersson får en även ta del av ett mailsvar gällande säkerhetsklasser och placeringar från Kriminalvårdens chefsjurist Elisabeth Lager, som återges i citatet nedan.

För intagna med en strafftid på mer än fyra år ska enligt fängelselagen meddelas beslut om så kallade särskilda villkor, som reglerar bland annat vilken säkerhetsnivå den intagne får vara placerad i. Det finns inte någon anstalt för kvinnor i säkerhetsklass 1, men Kriminalvården har hittills bedömt att säkerheten i klass 2 har varit tillräcklig för denna kategori. (Andersson, Världen idag 2018).

Kriminalvården, som regleras under Justitiedepartementet, har bedömt att säkerhetsklass 2 är tillräckligt hög kontroll för kvinnoanstalterna och att en får bedöma varje specialfall för vad det är. Eftersom fängelset bygger på den binära könsuppdelningen måste individer enligt lag placeras med individer av samma kön (SFS 2010:16 kap 2 2§). Detta går att se utifrån Butlers (2007: 67) teori om att en persons kropp och könsuttryck behöver stämma överens med dess kön och genus för att anses begripliga. Det innebär att trans*personer måste genomgå transition och ändra sitt juridiska kön för att anses begripliga och placeras tillsammans med personer av sitt levda kön. Flertalet av skribenterna riktar kritik mot Kriminalvårdens beslut att flytta Kim Marie till kvinnoanstalt då de menar att det skulle försätta ciskvinnorna i en utsatt situation. Löwenmark är en som framförallt tar ciskvinnornas "säkerhet" i beaktning, och skriver följande i sin debattartikel:

I Kriminalvårdens motivation hänvisas till vad som är bäst för Johansson, men inte ett ord sägs om kvinnorna på det fängelse med säkerhetsklass två dit Johansson ska förflyttas. (Löwenmark, Expressen 2018).

Argumentationen kring att det är trans*personer som utgör hotet mot ciskvinnorna i anstalten leder vidare till de andra subtemat som identifierats i analysprocessen, *vems säkerhet?* I rapporten från SOU (2010:610) står det om trans*personers rättigheter i fängelset och att de är berättigade samma bemötande som de cisintagna. Däremot synliggörs genom skribenternas antydanden att trans*personer inte förtjänar samma respekt och likabehandling i medias rapporteringar, exempelvis ifrågasätts Kim Maries rätt att få könsbekräftande behandling "på skattebetalarnas bekostnad" och hennes upplevelser av hot och trakasserier på mansfängelset bagatelliserades med att "... [hon] känner sig nämligen inte trygg på en anstalt med säkerhetsklass 1!" (Löwenmark, Expressen 2018).

De kanadensiska studierna som vi tittade på i tidigare forskning visar att trans*personer blir utsatta för våld och sexuella övergrepp i fängelset i betydligt större utsträckning än vad cispersoner blir

(se Boyer et al. 2019; Hébert 2020; Szuminski 2020; Sumner & Sexton 2015). Även Nilsson (2019: 35) tar upp att trans*personer i svenska fängelser hamnar långt ner i hierarkin och riskerar i hög utsträckning att utstå trakasserier, våld och övergrepp av andra intagna. Detta yttras i vissa av nyhetsartiklarna, där skribenten förklarar att Kim Marie inte är bekväm på mansfängelse på grund av att hon har fått utstå sexuella trakasserier, hot och våld, samt att hon valt att spendera stora perioder i isolering för att komma undan de intagna cismännen. Ett empiriskt exempel på detta kan vi se i Jamshidi & Johanssons nyhetsartikel (Aftonbladet 2019) där de skriver följande:

I samband med könsbytet begärde hon om att få avtjäna resten av sitt straff på ett kvinnofängelse. I ansökan uppgav Johansson bland annat att hon ”är trött på att bli sexuellt trakasserad av manliga intagna”, står att läsa i Kriminalvårdens handlingar. Hon har även fått isoleras då hon varit rädd för sin egen hälsa. (Jamshidi & Johansson, Aftonbladet 2019)

Vi har tidigare i analysen redogjort för att skribenter framförallt premierar de ”riktiga kvinnorna” när det talas i termer om skydd och säkerhet. Under analysprocessen fann vi att flertalet skribenter (se Andersson, Världen idag 2018; Arpi, SvD 2018; Ekman, Expressen 2018; Haupt, SVT 2019) argumenterade för att det inte enbart var brottets grova karaktär som gjorde henne till farlig för de andra intagna kvinnorna, utan att det även är hennes trans*identitet som gör att hon uppfattas som farlig av åskådarna. Det ser vi som en följd av tanken på trans* som en sexualitet snarare än en identitet, där rädslan rotar sig i att Kim Marie skulle kunna förbryta sig på kvinnliga medfångar. Detta även för att de bryter mot det kollektiva heteronormativa samhällets gemensamma uppfattningar om och förväntningar på att samhällsmedborgarna ska följa normen för ”begripliga begär” (Durkheim 1997: 38). Således kan en bild av (brottsdömda) trans*personer som sexualförbrytare och monster konstrueras. Däremot utelämnas att de frihetsberövade kvinnorna avtjänar straff just för att de också är dömda för diverse (grova) brott. Den dualitet som föreligger det faktum att en trans*kvinnor argumenteras emot att placeras med andra kvinnor då hon har begått ett brott mot en kvinna, samtidigt som cismän får placeras bland män trots att de begått brott mot män skriver Hébert (2020: 231) om. Hébert problematiserar och ifrågasätter den bio-essentialistiska synen på kön i denna fråga och ser hur argumentet framförallt riktas mot trans*kvinnor som inte genomgått könsbekräftande operationer. Trans*män som placeras bland kvinnor anses inte utgöra samma hot då de inte föddes med manliga genitalier (ibid.). I utdraget

nedan från Karnatz ledarartikel (VT 2019) exemplifieras också att Kim Marie anses utgöra en stor risk på grund av att hennes kroppsliga attribut inte stämmer överens med de sociala förväntningarna på den (Ambjörnsson 2016: 123).

Som en konsekvens av detta har Kriminalvården inlett en process för att flytta personen till ett kvinnofängelse. Att göra det vore dock ett allvarligt hot mot de kvinnor som i sådana fall skulle sitta tillsammans med en person som till stor del fortfarande har en mans kroppbyggnad och som dessutom är dömd för mord. (Karnatz, VT 2019)

Hennes obegripliga genus gör således att hon fråntas rätten till skydd. Det beror på att skribenterna framförallt prioriterar ciskvinnor med begripliga genus i säkerhetsdiskussionen, vilket exkluderar trans*kvinnor och ifrågasätter deras behov av säkerhet. I relation till skribenternas vilja att skydda ciskvinnorna blir Kim Marie skildrad som en farlig, normbrytande och ondskefull individ. Detta likt folkdjävulen, vilket kommer att vidareutvecklas tillsammans med moralpaniken kring trans*personer i svenska fängelser i nästkommande avsnitt, 6.3. *Moralpanik*.

6.3. Moralpanik

Brott och straff är ett väldigt känslofyllt och åsiktssladdat område som väcker kriminalpolitiska diskussioner. Men som Tham (2018) skriver är det en väldigt liten andel av befolkningen som har haft direktkontakt med rättsväsendet. Därför skapas medborgarnas bild av kriminella framförallt på de medierapporteringar och sociala interaktioner de tar del av, vilket leder till att skribenternas ord och åsikter ganska lätt kan befastas hos resten av samhället. Om vi ser tillbaka till studien av Jerre och Tham (2010) som visade på att samhällsmedborgarna hade en förvriden uppfattning om domstolarnas bedömningar på grund av medias rapporteringar, kan vi även anta att de spelar in i hur vi bildar uppfattningar om transitioner och fängelse. I flera av texterna kunde vi urskilja en tydlig dramaturgi kring Kim Marie; där en först får ta del av kortfattad information om Kim Marie och hennes transition, för att sedan få läsa om de hemska handlingar som föreligger hennes dom och ta del av en bild av henne som ett kvinnomördande och styckande monster. Därefter beskrivs hennes misskötsamhet i fängelset och slutligen får en läsa om att hon vill förflyttas till en kvinnoanstalt. Detta narrativ i kombination med moraliserande begrepp kan ses som ett sätt att fabricera en fruktansvärd individ som inte förtjänar eller har rätt att bli respektfullt behandlad. På

samma sätt använder Kvinnopaktens skribent stora, moraliserande ord när hen diskuterar att Kim Marie inte “förtjänar någon respekt” på grund av de handlingar hon dömts för:

Det handlar inte om er, det handlar om honom. En styckmördare. Det handlar om alla andra som läser, skriver de. Och det är sant. Det är därför det extra viktigt att vi inte visar en styckmördare någon slags påtvingad respekt. Det förvränger hans gärning, ställer den i en annan dager, kastar ett annorlunda ljus på en avskyvärd handling. Respekt är inget som kan efterfrågas, som jag kan tvingas visa. Respekt är något som förtjänas. En styckmördare förtjänar inte min respekt. (Kvinnopakten 2020)

“Mördade” (Löwenmark, Expressen 2019), “dödade” (Israelsson, Expressen 2019), “styckade” (Ekman, Expressen 2018) och “styckdråp” (Haupt & Vikström, SVT 2018); är alla exempel på benämningar som handlingen och brottet får i de olika artiklarna. Språkets roll är viktig i mottagandet av läsarna. Baserat på hur olika rubriker och texter formuleras anspelar det på olika emotioner och sänder olika budskap. Konnotationen av varje begrepp skiftar och ger texten olika innebörd (Thurén 2019: 24), att exempelvis benämna det som mord eller styckmord istället för dråp kan ge händelsen en viss värdeladdning och ton för vad läsaren ska uppfatta, känna och tycka om Kim Marie. Moraliserande begrepp används för att forma hur läsaren ska tolka innehållet och anspelar ofta på rädsla och emotioner (Durkheim 1997: 45; Pollack 2001: 11). Att säga att Kim Marie är en kvinnomördare eller styckmördare skapar en bild av att hon skulle vara farlig och ett hot mot de intagna ciskvinnorna. Om hon framställs som farlig och hotfull gentemot kvinnor kan det signalera för läsaren att hen ska uppfatta att förflyttningen till ett kvinnofängelse skett på felaktiga grunder. I citatet nedan från Arpis ledarartikel (SvD 2018) benämns det brott som Kim Marie har blivit dömd för som styckmord och anspelar därmed på samhällsmedborgarnas emotioner kring vad som är rätt och fel (Durkheim 1997: 44). Bilden av henne som en farlig individ förstärks genom att förklara hur Vatchareeya Bangsuan, som hade en så positiv närvaro och framtidsutsikt, fråntagits chansen att få utforska de möjligheterna. Arpi är inte ensam om detta narrativ, utan fler av skribenterna antar detsamma för att måla upp brottslingen som den gemensamt identifierade fienden (Pollack 2001: 25).

Kristoffer Johansson dömdes för fem år sedan till ett 14-årigt fängelsestraff efter att ha styckmördat sin exflickvän Vatchareeya Bangsuan i maj 2013. Hon blev bara 20 år. Hon studerade till civilingenjör, höll på att ta körkort och skulle just ta nytt bälte i karate. Hon hade hela livet framför sig. (Arpi, SvD 2018)

Folkdjävulen - trans*personen i det här fallet - görs till en halmdocka, en nidbild skapad av dess motståndare med syftet att framställa dem som abnorma och absurda (Cohen 2002: 63). I skapandet av norm och moral blir folkdjävulen då något konkret som symboliserar ondskan, vilket kan bidra till att det blir lättare att ställa sig emot folkdjävulen. Cohen skriver att en vanlig uppfattning av folkdjävulen är att hen är smittsam och att hens avvikande beteende, om hen inte förhindras, kommer att sprida sig till resterande samhället (ibid.). Vi fann i likhet med detta att flera ledarskribenter och debattörer antydde att tillåtandet av Kim Maries förflyttning skulle leda till att fler män kommer vilja "byta kön" (se Arpi, SvD 2018; Ekman, Expressen 2018; Fria tider 2018; Löwenmark, Expressen 2018). Detta för att få en lindrigare fängelsevistelse, vilket vi tolkar är ett sätt att skildra hennes trans*identitet som smittsam. Andersson (Världen idag 2018) skriver exempelvis: "*Hur ser ni på risken att manliga fångar sätter i system att byta kön för att få flyttas till en anstalt för kvinnor?*" (vår kursivering) i sin nyhetsartikel. Anderssons sätt att skriva om transition som något som kommer att "sättas i system" återkommer till idén om att trans* skulle vara smittsamt. Det implicerar för läsaren att det är förekommande att individer utnyttjar möjligheten att genomgå transition för att eventuellt begå ytterligare brott. Samtidigt kan vi se hur skribenter som exempelvis Karnatz, som i sin ledare (VT 2019) drar vidare konsekvenserna av Kim Maries förflyttning och vidareutvecklar idén om smittsamhet från att endast gälla trans*personer inom kriminalvården till att omfatta alla samhällliga institutioner.

Därför kan man heller inte vänta sig att samhället ska anpassa alla funktioner efter vissa personers livsval. Det gäller inte minst när personer som inte gjort valet att byta kön riskerar att drabbas. (Karnatz, VT 2019)

7. Diskussion och slutsatser

Studiens syfte var att belysa hur intagna trans*personer porträtteras i svensk media. Den frågeställning som studien ämnade besvara var: *Hur skildras intagna trans*personer i svensk media?* De huvudteman vi kunde finna var "*riktiga kvinnor*", *säkerhet* och *moralpanik*. Temat

“riktiga kvinnor” fick två subteman, *terminologi kring trans** och *könsidentitet och straff*; säkerhet fick två subteman, *hotbild* och *vems säkerhet?*; och moralpanik saknar subtema. Dessa teman kopplade vi till teorier om genus och trans* av Butler och Siebler, samt Durkheims teori om straffets funktion och Cohens begrepp “moralpanik”. Eftersom det empiriska materialet endast rör ett fall kan det vara svårt att generalisera resultaten eller få en större förståelse för eventuella andra fall.

Likt analysen är slutsatserna uppdelade enligt de tre huvudtemana. Utifrån studiens första huvudtema “*riktiga kvinnor*” såg vi hur olika skildringar resulterade i ett obegripliggörande av Kim Maries könsidentitet. Vi sätter temat “riktiga kvinnor” inom citationstecken för att belysa hur skribenterna ifrågasätter trans*kvinnors begriplighet och kvinnlighet. I studiens analys kopplades obegripligheten till den bio-essentialistiska synen på genus som vi kunde antyda i skribenternas skildringar av trans*personer. Vi anser, utifrån studien, att de applicerade Kim Maries beteenden, erfarenheter och egenskaper på trans*personer som grupp. I likhet med Butlers (1999) queerteori tolkar vi det som att skildringarna av Kim Marie ämnar understryka att hon bryter mot normerna för kvinnlighet, genom att bland annat ha stereotypt manligt kodade egenskaper och intressen. För att ytterligare förstärka bilden av Kim Marie som obegriplig nämnde flera skribenter henne vid fel namn (Kim, Kristoffer eller Johansson) och manligt pronomen. Exempelvis fann vi vid analysen att merparten nyhetsartiklar förhöll sig enligt en viss före-efter-princip när de skildrade Kim Maries fall, där skribenterna utgick från manligt pronomen och namn innan transitionen, och kvinnligt därefter. De beskrev även den könsbekräftande behandlingen som ett “könsbyte”, vilket cementerade idén om att hon är så pass obegriplig som kvinna att hon inte ens bör läsas som en. Termen användes även för att antyda att transitionen främst var ett alibi för att få flyttas till ett kvinnofängelse. Utifrån vår studie kan vi således se att medias skildringar av trans*personer i fängelse framställer dem som ett hot mot de patriarkala strukturerna, likt Sieblers trans*teori (2010), eftersom de anses obegripliga.

Utifrån studiens andra tema, *säkerhet*, kom vi att se att skydd och säkerhet var exklusivt för ciskvinnorna. Under subtemat *hotbild* diskuterades hur skribenterna ifrågasatte Kim Maries förflyttning från ett fängelse för män med säkerhetsklass 1 till ett för kvinnor med säkerhetsklass 2. Vid analysen fann vi två framträdande argumentationer hos vissa av skribenterna, den ena gällde

att trans*personer som grupp blev framställda som farliga gentemot ciskvinnorna eftersom hon, som blivit dömd för dråp på en kvinna, skulle kunna begå ytterligare brott mot ciskvinnor i en kvinnoanstalt. Den andra delen av argumenten kring hotbilden är att en del skribenter ställer sig kritiska till att hon ska förflyttas till en lägre säkerhetsklass. Det andra subtemat under *säkerhet* gav vi namnet *vems säkerhet?* Utifrån vår studie kunde vi se att skribenterna nästan uteslutande prioriterade och premierade ciskvinnornas säkerhet i och med att trans*kvinnorna ansåg obegripliga och farliga. Däremot, som Hebert (2020) skriver, återger trans*personer att de blir utsatta för våld och trakasserier av sexuell natur i större utsträckning än cisintagna. Inte ens när Kim Marie själv vittnade om att hon hade blivit utsatt för trakasserier i fängelset blev hon tagen på allvar av en del skribenter. Vi tolkade det som en följd av idén om att en begriplig man endast kan rikta sexuellt begär mot en begriplig kvinna, och att Kim Marie således skulle ha hittat på att de gjort närmanden. Denna skildring av trans*personer som farliga tolkade vi även som en följd av tanken på trans* som en sexualitet snarare än en identitet. Detta förstärks genom att belysa hur de bryter mot det kollektiva heteronormativa samhällets gemensamma uppfattningar om och förväntningar på att samhällsmedborgarna ska följa normen för "begripliga begär" (Durkheim 1997: 38). Beskyddet blev då exklusivt för ciskvinnorna i skildringarna av trans*personer i fängelset.

Studiens tredje och sista huvudtema *moralpanik* yttrade sig framförallt implicit och blev mest framträdande när vi tittade på texterna i sin helhet. Vi fann mönster i dramaturgin som förstärkte bilden av att trans*personerna framställdes som onda folkdjävular, representanter för avvikande beteende. Samtidigt såg vi hur moraliserande ord och begrepp användes för att bilda ett narrativ där trans*personer skildrades som smittsamma, obegripliga och ondskefulla. Smittsamheten bygger på föreställningar om att manliga fångar skulle ta efter Kim Maries beteende för att "också få det lättare i fängelset". Vi ser likheter i vår studie med Durkheims (1997) teori om straffets funktion i och med att rapporteringar om brott och straff anspelar på det kollektiva samvetet och samhällets gemensamma emotioner, värderingar och moral. Det som anspelar på åskådarnas emotioner får ett högt nyhetsvärde och får därför mer utrymme i medierna (Pollack 2001:79). Medias skildringar av trans*personer i fängelse kan ge upphov till att det upplevs som ett betydligt mer utbrett problem än vad det faktiskt är (Pollack 2001: 81; Cohen 2002: 74).

Slutligen visar vår studie på att Kim Marie skildras, likt Cohens folkdjävul (2002: 74), som en farlig, hotfull, obegriplig och smittsam individ vars beteende [transition] kommer att tas efter av andra frihetsberövade. Trans*personernas transitioner skildras snarare som alibin för att placeras i lägre säkerhetsklass än som legitima könsidentiteter, och som vägar in i slutna sällskap för kvinnor och däri kunna begå brott och övergrepp. Som en följd av denna skildring av trans*personer som hotfulla porträtteras de “riktiga kvinnorna” (ciskvinnorna) upp som extra skyddsvärda och oskyldiga. För att avslutningsvis återkomma till studiens frågeställning anser vi att svensk media skildrar trans*personer i fängelse som smittsamma säkerhetsrisker med obegripliga könsidentiteter. Eftersom vi inkluderade flera olika artiklar med olika ideologiska bakgrunder och de extrema polariteterna kunde vi finna att trans*personer skildras samstämmigt oberoende av tidningens eller skribentens politiska hållning. Skildringarna av Kim Marie antyder även att det skulle finnas inneboende egenskaper hos alla trans*personer som skulle göra dem farliga, hotfulla och brottsbenägna. Dessa alierar dem från cisbefolkningen och berättigar att de blir fråntagna flera av sina mänskliga rättigheter. Vi anser att det är av yttersta vikt att fortsätta föra diskussioner kring detta, men utan att tumma på de mänskliga rättigheterna hos en samhällsgrupp som dagligen blir marginaliserade och strukturellt diskriminerade.

7.1. Vidare forskning

Vi anser att trans*personers situation i fängelset är något som behöver forskas mer om. Det är en utsatt grupp vars rättigheter, säkerhet och trovärdighet än idag hotas. I och med att trans*personer är en utsatt grupp är det av naturliga skäl svårare att komma i kontakt med individer som kan tänka sig ställa upp för en studie, men vi anser att detta inte ska förhindra att vidare studier inte kan komma att lyckas. Samtidigt finns det inga register för hur många trans*personer som sitter i svenska anstalter, eftersom intagna endast kan bokföras enligt juridiskt könen *kvinna* eller *man*. Därför kan en anta att det förekommer mörkertal. Vi anser, i likhet med tidigare studier om trans*personers upplevelser i svenska anstalter, att det trots de komplikationer och svårigheter som föreligger fortfarande är högst aktuellt att fortsätta försöka belysa dessa individers erfarenheter och perspektiv.

I studiens tidigare faser fanns det ett intresse för att utföra en intervjustudie med intagna trans*personer, men en kombination av de svårigheter vi nämnde tidigare och pandemin (Covid-

19) som pågick då vi utförde studien blev detta dessvärre inte görbart. För framtida studier skulle det därför vara intressant att fullfölja den idén. Det skulle även vara av intresse att se liknande analyser från andra metodologiska ansatser. Genom exempelvis en diskursanalys skulle en kunna belysa de samhälleliga strukturer som dess problem bottnar sig i. Det skulle även vara intressant att angripa ämnet utifrån andra teoretiska perspektiv, exempelvis genom att vidareutveckla fler aspekter av Cohens teori om moralpanik. Ett annat perspektiv som skulle kunna vara relevant att applicera på studien är Nils Christies teori om ideala brottsoffer, vilket eventuellt skulle kunna belysa hur trans*personer skildras i rollerna som offer och förövare.

I analysen fann vi även intressanta kopplingar till (vissa delar av) den feministiska kampens exkludering av trans*personer. Exempel på det är hur många radikalfeminister, så kallade TERFs (trans-exclusionary radical feminist), utesluter trans*personer ur den feministiska kampen då de anser att trans*personerna inte har legitima könsidentiteter. Detta är något vi anser är ytterst intressant och viktigt att belysa, men på grund av det inte förhöll sig till studiens syfte samt brist av plats valde vi att inte fördjupa detta i analysen. Vi anser att det har god potential för vidare forskning.

8. Referenslitteratur

Ahrne, G. & Svensson, P. (2015). "Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt". I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Ambjörnsson, F. (2016). *Vad är queer?* Andra utgåvan. Stockholm: Natur & kultur.

Boréus, K. (2015). "Texter i vardag och samhälle". I: Ahrne, G. & Svensson, P. (red) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber.

Boyer, Y. et al. (2019). "Vulnerable Targets: Trans Prisoner Safety, the Law, and Sexual Violence in the Prison System". *Canadian Journal of Women and the Law*, 31(2).

Braun, V. & Clarke, V. (2006). "Using thematic analysis in psychology". *Qualitative Research in Psychology* 3(2): 77-101.

Brunzell, T. (2016). *Vi uppfinner hjulet vid varje enskilt tillfälle: En intervjustudie av Kriminalvårdens möte med intagna transpersoner*. Kandidatuppsats. Högskolan i Gävle: Akademin för hälsa och arbetsliv, avdelningen för socialt arbete och psykologi.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber. Uppl. 2.

Butler, J. (2007). "Kön/genus/begär och subjektet" I: *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos. Uppl. 3.

Cohen, S. (2002). *Folk Devils and Moral Panics - The Creation of the Mods and Rockers*. London: Routledge. Uppl. 3.

Durkheim, E. (1997). *The Division of Labour in Society*. New York: Free Press.

Engdahl, U (2010). *Att vara som/den 'en' är: En etisk diskussion om begreppen rättvisa, erkännande och identitet i en trans*kontext*. Uppl. 1:1.

Fejes, A., & Thornberg, R. (2015a). "Kvalitativ forskning och kvalitativ analys" I: Fejes, A., & Thornberg, R. (red) *Handbok i kvalitativ analys*. Andra upplagan. Stockholm: Liber.

Fejes, A., & Thornberg, R. (2015b). "Kvalitet och generaliserbarhet i kvalitativa studier" I: Fejes, A., & Thornberg, R. (red) *Handbok i kvalitativ analys*. Andra upplagan. Stockholm: Liber.

- Garland, D. (1991). *Punishment and Modern Society*. Oxford: Clarendon.
- Hébert, W. (2020) "Trans Rights as Risks: On the Ambivalent Implementation of Canada's Groundbreaking Trans Prison Reform". *Canadian Journal of Law & Society/Revue Canadienne Droit et Societe*. Cambridge University Press, 35(2). s. 221-244.
- Jerre, K. & Tham, H. (2010). *Svenskarnas syn på straff*. Stockholms universitet: Kriminologiska institutionen. Rapport 2010:1.
- Johansson, A. & Thosteman, M. (2019). "Ja men det är ju en tjej, varför ska vi kalla honom för Kalle?" *Kriminalvårdsanställdas resonemang kring arbetet med intagna transpersoner*. Kandidatuppsats. Lunds Universitet: Socialhögskolan.
- Liewendahl, F. & Ovsiannikov, J. (2019). *Transpersoner och icke-binäras erfarenheter och upplevelser av hälso-och sjukvården - litteraturstudie*. Kandidatuppsats. Högskolan i Gävle: Akademin för hälsa och arbetsliv, avdelningen för vårdvetenskap.
- Nilsson, E. (2019). *Kontroll i anstaltsmiljö? Statlig-, social- och självkontroll av transpersoner inom Kriminalvården*. Kandidatuppsats. Lunds universitet: Rättspsykologiska institutionen.
- Pollack, E. (2001). *En studie I... medier och brott*. Avhandling. Stockholms universitet. Institutionen för journalistik, medier och kommunikation. 3 mars 2001.
- Sarnecki, J. (2015). *Introduktion till kriminologi*. Volym II. Lund: Studentlitteratur.
- SFS. (2010). *Fängelselag*. Norrköping: Justitiedepartementet. Rapport 2010:16.
- Siebler, K. (2010). "Transqueer Representations and How We Educate". *Journal of LGBT Youth*. 7:4. 320-345.
- Skrinjar, M. (2005). *Bilder av och åtgärder mot narkotika(miss)brukare – en reflexiv studie*. Kriminologiska Institutionen, Stockholms Universitet. Rapport 2005:1.
- SOU. (2017). *Transpersoner i Sverige - Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor*. Stockholm: Riksdagskansliet. Rapport 2017:92

Sperr, H. & Widell, T. (2018). *Binära och ickebinära transpersoners upplevelser av bemötandet inom primärvården - en kvalitativ studie*. Kandidatuppsats. Uppsala universitet: Institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap.

Sumner, J. & Sexton, L. (2015). "Lost in Translation: Looking for Transgender Identity in Women's Prisons and Locating Aggressors in Prisoner Culture". *Crit Crim.* 23, 1–20

Szuminski, J. (2020). "Behind the Binary Bars: A Critique of Prison Placement Policies for Transgender, Non-Binary, and Gender Non-Conforming Prisoners". *Minnesota Law Review.* 105(1), s. 477–526.

Tham, H. (2018). *Kriminalpolitik – brott och straff i Sverige sedan 1965*. Stockholm: Nordstedts Juridik.

Thurén, T. (2019). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Tredje upplagan. Stockholm: Liber

Tivenius, O. (2015). *Uppsatsens inre liv*. Upplaga 1:2. Lund: Studentlitteratur

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

8.1. Webbssidor

Aftonbladet (2020). Om Aftonbladet. *Aftonbladet*. 2 september.

<https://www.aftonbladet.se/omafotonbladet/a/LOIQ4/om-aftonbladet> [Hämtad 2021-04-15]

Expressen (2017). Välkommen till Expressen. *Expressen*. 18 september.

<https://www.expressen.se/om-expressen/valkommen-till-expressen/> [Hämtad 2021-04-15]

Högström, N. (2017). In i garderoben – utan att passera gå, *OTTAR*. RFSU, 1. 2 mars.

<https://www.ottar.se/artiklar/i-garderoben-utan-att-passera-g> [hämtad 2021-03-20]

Kriminalvården. (u.å.) "Säkerhetsklass".

<https://www.kriminalvarden.se/fangelse-frivard-och-hakte/fangelse/sakerhetsklass/> [Hämtad 2021-04-02]

RFSL. (2021). Begreppsordlista. *Riksförbundet för Sexuellt Likaberättigande*.

<https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/> [Hämtad 2021-04-06]

Svenska Dagbladet (u.å). Välkommen till SvD. *Svenska Dagbladet*.
<https://kundservice.svd.se/Ovrigt/Info-om-SvD/> [Hämtad 2021-04-15]

Transformering. (2020). Vad är trans? *RFSL ungdom*.
<https://transformering.se/vad-ar-trans/ordlista> [Hämtad 2021-04-06]

8.2. Empiriskt material

Andersson, S. (2018). Styckade flickvän - byter kön - kan flyttas till kvinnofängelse. *Världen idag*. 26 september. <https://www.varldenidag.se/nyheter/styckade-flickvan-byter-kon-kan-flyttas-till-kvinnofangelse/repriy!To8CUAyyw0FFqZ3Wbgpg/> [Hämtad 2021-04-01]

Arpi, I. (2018). Skydda kvinnor från styckmördare. *Svenska dagbladet*. 26 september.
<https://www.svd.se/skydda-kvinnor-fran-styckmordare> [Hämtad 2021-03-31]

Carlsson, J. (2018). Kristoffer dödade sitt ex: "han ville äta människokött". *Nyheter24*. 11 oktober. <https://nyheter24.se/nyheter/inrikes/915970-kristoffer-dodade-sitt-ex-han-ville-ata-manniskokott> [Hämtad 2021-04-15]

Ekman, K. (2018). En man som styckar kvinnor ska inte sitta i ett kvinnofängelse. *Expressen*. 21 september. <https://www.expressen.se/debatt/-en-man-som-styckar-kvinnor-ska-inte-sitta-i-kvinnofangelse/> [Hämtad 2021-03-31]

Eriksson, C-F. (2019). Gjorde könskorrigering i fängelset - nu flyttas hon till kvinnoanstalt. *Expressen*. 11 november <https://www.expressen.se/nyheter/gjorde-konskorrigering-i-fangelset-nu-flyttas-hon-till-kvinnoanstalt/> [Hämtad 2021-04-01]

Forsberg, O. (2019). Skriver pornoveller om vakterna. *Aftonbladet*. 12 november.
<https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/4de6xR/skriver-pornoveller-om-vakterna> [Hämtad 2021-03-31]

Fria tider. (2018). Styckmördade kvinna - nu ska han flyttas till kvinnofängelse. *Fria Tider*. 23 september. <https://www.friatider.se/styckm-rdade-kvinna-nu-ska-han-flyttas-till-ett-kvinnofangelse> [Hämtad 2021-04-22]

- Gustavsson, S. (2020). Vår syn på kön hade platsat i Monty Python. *Världen idag*. 7 januari. <https://www.varldenidag.se/ledare/var-syn-pa-kon-hade-platsat-i-monty-python/repst!pDXK6e3m4HtpX3KujtH3YQ/> [Hämtad 2021-04-01]
- Haupt, I. (2019). Fånge varnad vi flera tillfällen efter flytt till kvinnoanstalt. *SVT Nyheter*. 22 december. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/fange-flerfaldigt-varnad-efter-flytt-till-kvinnoanstalt> [Hämtad 2021-04-01]
- Haupt, I. & Vikström, K. (2018). Dömd för styckdråp genomgår könskorrigering - kan flyttas till kvinnoanstalt. *SVT Nyheter*. 21 september. <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/norrboten/domdes-for-styckmordet-i-boden-korrigerar-sitt-kon-i-fangelse> [Hämtad 2021-04-01]
- Hovne, A. (2018). Styckningsdömd korrigerar sitt kön i fängelse. *Omni*. 21 september. <https://omni.se/styckningsdomd-korrigerar-sitt-kon-i-fangelse/a/G1LXp9> [Hämtad 2021-04-14]
- Israelsson, L. (2019). Hon bytte kön i fängelset - larmar: Blir trakasserad. *Expressen*. 16 september. <https://www.expressen.se/nyheter/krim/hon-bytte-kon-i-fangelse-larmar-blir-trakasserad/> [Hämtad 2021-03-31]
- Jamshidi, J. & Johansson, A. (2019). Styckade sin exflickvän - flyttas till kvinnofängelse. *Aftonbladet*. 12 november. <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/QoXkxP/styckade-sin-exflickvan--flyttas-till-kvinnofangelse> [Hämtad 2021-04-01]
- Karnatz, A. (2019). Livsval med konsekvenser. *Västerviks-Tidningen*. 5 februari. <https://vt.se/asikter/ledare/livsval-med-konsekvenser-om5742354.aspx> [Hämtad 2021-04-18]
- Kvinnopakten, Malin. (2020). Styckmördaren Kristoffer Johansson är en man. *Kvinnopakten*. 31 mars. <https://kvinnopakten.se/styckmordaren-ar-en-man/> [Hämtad 2021-04-06]
- Lundberg Andersson, H. (2018). Efter styckning av exet - nu berättar hon sin historia. *Expressen*. 21 oktober. <https://www.expressen.se/nyheter/brottscentralen/efter-styckningen-av-exet--nu-berattar-hon-sin-historia/> [Hämtad 2021-04-01]

Löwenmark, S. (2018). Är man mindre farlig bara för att man bytt kön? *Expressen*. 28 september. <https://www.expressen.se/ledare/sofie-lowenmark/ar-man-mindre-farlig-bara-for-att-man-bytt-kon/> [Hämtad 2021-03-31]

Malmgren, K. (2018). Kim Johansson styckade sitt ex - korrigerar sitt kön i fängelset. *Expressen*. 24 mars. <https://www.expressen.se/nyheter/brottscentralen/kim-johansson-styckade-sitt-ex-korrigerar-sitt-kon-i-fangelset/> [Hämtad 2021-03-31]

Norgren, E. (2019). Styckmördaren Kristoffer Johansson blev Kim Marie - så lever hon idag. *Nyheter24*. 14 november. <https://nyheter24.se/nyheter/935942-styckmordaren-kristoffer-johansson-blev-kim-marie-sa-lever-hon-idag> [Hämtad 2021-04-01]

Norlin, L-G. (2019) Dråpdömd bytte kön - nu får hon byta anstalt. *Piteå-Tidningen*. 12 november. <https://pt.se/artikel/drappedmd-bytte-kon--nu-far-hon-byta-anstalt/elw9g87j> [Hämtad 2021-04-14]

Rogvall, F. (2018). Styckade sitt ex - berättar om framtidsplanerna från fängelset. *Expressen*. 11 oktober. <https://www.expressen.se/nyheter/brottscentralen/styckade-sitt-ex-berattar-om-framtidsplanerna-fran-fangelset/> [Hämtad 2021-03-31]

Ronge, J. (2020). Raseri i kvinnofängelset: "Hotade honom till livet". *Expressen*. 21 januari. <https://www.expressen.se/nyheter/krim/raseri-i-kvinnofangelset-hotade-honom-till-livet/> [Hämtad 2021-03-31]

Westerberg, J. (2018) Styckmördare bytte kön. *Piteå-Tidningen*. 23 september. https://pt.se/nyheter/pitea/styckmordare-bytte-kon-10985008.aspx?fbclid=IwAR20itKyXuk19dyhPMmTrN7_sNFHqZu66C5_hZXFukYKtSzsD6GCPEJEdqY [Hämtad 2021-04-14]

Wikström, M. (2020). Mördarens nya liv med de farligaste kvinnorna. *Expressen*. 25 januari. <https://www.expressen.se/premium/nyheter/mordarens-liv-i-fangelse-med-farligaste-kvinnorna/> [Hämtad 2021-04-01]